

א. כתובות ג:ד.

ובשני לא יכנס ואם מחמת האונס מותר, ומפרישין את החתן מן הכלה לילי שבת תחלה מפני שהוא עושה חבורה. מאי סכנה? ... ואיבעית אימא מאי "מחמת האונס"? כדתני, "הרי שהיה פתו אפוי וטבחו טבוה ויינו מזוג, ומת אביו של חתן או אמה של כלה, מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה, ובוכל בעילת מצוה ופורש, ונוהג שבעת ימי המשתה ואחר כך נוהג שבעת ימי אבילות. וכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים, ואין מונעין תכשיטין מן הכלה כל שלשים יום." ודוקא אביו של חתן או אמה של כלה דליכא איניש דטרח להו, אבל איפכא לא.

ביאת אונן

ב. שו"ת מהרש"ל סימן ע

שאלה: אונן על אמו ויש לו בן לימול איך יתנהג עמו...

ומ"מ שמענין דלא בכל מילי אמרינן אונן פטור מכל המצות, דאי לאו הכי איך יעשו לו החופה ויבעול בעילת מצוה כדי שיחולו עליו ז' ימי המשתה, מאחר שהוא פטור מכל המצות ואף אינו רשאי להחמיר? אלא בודאי חייב במצות פרטיות [כלו] דרמי עליו עצמו וא"א להתקיים ע"י אחרים] כי האי, אלא שהקילו חכמים עליו ופטרוהו מתפילה ומכל המצות מאחר שהוא עסוק במצוה זו של מת והכא שאינו מבטל שום דבר מעניין צרכי מתו במה שמוליד בנו לימול ולהכניסו בברית פשיטא שחייב בפרט שהזרזים מקדימים למצוה...

ג. ר' אברהם בלום, שו"ת בית שערים חלק אורח חיים סימן י

ואפשר לומר דמניעת עונה הוא לאו, ומלאוין גם אונן אינו פטור, כמ"ש ח"ץ ס' א'. ואינו מוכרח ועי' פמ"ג פתיחה כוללת לאו"ח ח"ב אות כ"ח,

- ועוד דליכא לאו רק אם עושה כדי לצערה וכמ"ש הרמב"ם פי"ד מאישות ה"ז,
- ועוד דהרי לדעת פמ"ג הנ"ל דוקא אם עבירת הלאו הוא בקום ועשה אין אונן רשאי לעבור, אבל אם עבירת הלאו הוא בשוא"ת רשאי האונן לעבור כמו בל יראה...

ד. ר' ישעיה זילברשטיין, מעשי למלך הלכות ביאת המקדש פרק ב הלכה ח

ונ"ל עוד דהנה תוס' שם כתבו דקרי ל' בעילת מצוה משום דכתיב כי בועליך עושיך ואמרינן אין אשה כורתת ברית אלא למי שעושה אותה כלי ואפ"ל בנשא אלמנה דג"כ חייב בז' ימי משתה כמ"ש הר"ן בכתובות דף ז' וגם אהא קאי הא דפתו אפ"ל הוה זה עונה ראשונה שלה והוה זכות האשה לכך משום אנינותו דידי' לא פקעה זכות דידה ולא מפטר ממצוה זו שעליו מוטל להשלים חוקה...

ה. ר' ישעיה זילברשטיין, מעשי למלך הלכות ביאת המקדש פרק ב הלכה ח

כאן דפתו כבר אפ"ל הוא עוסק בהכנת המצוה א"כ אדרבא פטור הוא ממצות אנינות ולא חלה עליו אנינות כלל ולכן חייב לבעול בעילת מצוה:

ו. רמב"ם הלכות אבל פרק א הלכה ב

... כל זמן שלא נקבר המת אינו אסור בדבר מן הדברים שהאבל אסור בהן, ומפני טעם זה רחץ דוד וסך כשמת הילד טרם שיקבר.

ז. תוספות כתובות ד ע"א "בועל בעילת מצוה ופורש"

...לאחר שנקבר לא, כדאמרינן בסמוך דברים של צינעא נוהג ודייק לה מדקתני כל אותן הימים הוא ישן בין האנשים כו'. מיהו מרישא דהכא לא ה"מ למידק דדוקא כשהמת בחדר הוא דשרי בעילת מצוה, דמצי לדחויי דבועל בעילת מצוה היינו אפ"ל לאחר שחל עליו אבילות. אבל קשה לרשב"א: אמאי לא דייק מדקתני "ופורש", מכלל דנוהג דברים של צינעא מדלא התיר אלא בעילת מצוה דוקא! ואור"י דהמ"ל פורש משום דם בתולים...

ח. תורת האדם שער הסוף - ענין מי שמתו מוטל לפניו

וה"ר יצחק בן גיאת ז"ל כתב "... כל זמן שלא חלה עליו אבילות רשאי בתספורת ובתכבוסת וברחיצה ובסיכה ובתשמיש המטה ובשאר גזירות שבעה" עד כאן דברי הרב, ובודאי דברי שגגה הם, דהא תנא קמא אסר אפילו בשבת וקא סלקא דעתין דגמרא משום דיש אבילות בשבת, ודחינן התם משום דמתו מוטל לפניו הוא שהחמירו עליו שלא יקל ראשו בכך, אלמא בחול לית דינא ולית דינא דאסור! והתם נמי קתני בועל בעילת מצוה ופורש דאלמא אסור לבעול בעילה שניה!...

ט. הערות הגרי"ש אלישיב כתובות ד ע"א

אמנם עוד נראה ד"ל דבעצם הדין גם לרי"ץ גיאות אסור אונן בתשמיש, והא דכתב הרי"ץ גיאות דמותר אי"ז אלא דמצד דיני אבילות מותר שעדיין לא חלו עליו, אבל מ"מ אסור מצד דזוהי קלות ראש... בסוגיין לא הוה קולא מיוחדת שכיון שחז"ל אמרו לו לבוא עליה כדי שיחולו עליו ז' ימי המשתה ממילא אין כאן כלל קלות ראש... ולפי"ז א"ש נמי הא דהקשה הרמב"ן אמאי 'פורש' ולהנ"ל א"ש דאסור משום קלות ראש ואינו מותר אלא בבעילת מצוה ודו"ק.

י. כתובות ד ע"א

אמר מר "הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים." מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן אף על פי שאמרו אין אבילות במועד אבל דברים של צינעא נוהג.

יא. שו"ע יורה דעה ת:א

שבת אינו מפסיק אבלות ועולה למנין שבעה, שהרי קצת דיני אבלות נוהגים בו, דהיינו דברים שבצינעא שהם: תשמיש המטה ורחיצה...

יב. מנחת חינוך פרשת אמור מצוה רסד אות י

הקובר מתו ברגל מתחיל למנות שבעה לאחר הרגל ואין עולין לו ימי הרגל. ולדעת הרבה ראשונים דברים שבצנעה נוהג... ודוקא לענין ז' אין עולין ימי הרגל בקובר מתו ברגל אבל לענין ל' עולין לו ומתחיל הל' מרגל...

יג. תלמוד ירושלמי מסכת מועד קטן פרק ג הלכה ה

התיבון: הרי הרגל הרי הוא אסור בתשמיש המטה ואינו עולה, אף השבת הואיל והיא אסורה בתשמיש המטה לא תעלה! אמר ר' בא איפשר לשבעה בלא רגל, אבל אי אפשר לשבעה בלא שבת:

יד. שעורי ר' דוד כתובות ד ע"א רסז) בטעמא דאסור בדברים שבצינעא אף דלא חשיב ניהוג אבילות

אכן אכתי צ"ב, כיון דלא מיחשב אבילות כ"כ, למה באמת דברים שבצינעא נוהג ואסור בהם, הא אין בזה משום ניהוג אבילות, ומ"ט יהא אסור בזה? וצ"ל דהאיסור תשמיש המטה באבילות אין זה מדין ניהוג אבילות ככל דיני ניהוג אבילות, אלא דהוי איסור על האבל, וכמו דגם אונן אסור בתשמיש המטה, אף על פי שאין לו דין ניהוג אבילות. וה"נ אף על פי שאינו נוהג אבילות עכשיו מ"מ הוי איסור על האבל אף בלא דיני ניהוג אבילות.

הוא ישן בין האנשים וכו' – כיצד?

טו. ים של שלמה מסכת כתובות פרק א סימן ו

לא טוב הדבר שלוקחים תינוק ותינוקת, דלא סגי בהו, חדא מאחר דקילא ליה לא מסתפי מינייהו, או יפתה אותם שלא יגלו, והם סוברים שבהיתר בא הוא לאשתו, ומאן מוחה בו, וישתקו.

טז. ים של שלמה מסכת כתובות פרק א סימן ו

הנה הסמ"ג והמרדכי (שבועות - סימן תשמ"א) התירו אפילו בשומר אחד, ולא נהירא, שאם יצטרך אחד לנקביו, א"כ יתיחד עמה, אבל בשנים בודאי סגי, או הוא בין האנשים, או היא בין הנשים, והמנהג הוא ליחד אחד עם החתן, ואחת עם הכלה.

יז. שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ה סימן לג:ו

ובישן בין האנשים והיא בין הנשים לא סגי במה שהפתח יהיה פתוח לחדר אמה, אלא שהיא צריכה לישן עם אמה בחדרה. וכן קטנים צריכים לישן בחדרם.

יח. בעלי הנפש שער הפרישה סימן א

ומדקאמר בין האנשים ובין הנשים משמע שצריך להיות בבית אנשים ונשים זולתי החתן והכלה, ומיעוט אנשים שנים ומיעוט נשים שתיים. והוא ישן לצד אחד עם האנשים והיא ישנה לצד אחר עם הנשים, נמצא הייחוד הזה חמור יותר מיחוד של אשת איש שהיא מתיחדת עם שני אנשים כשרים, וזו אינה מתיחדת עם בעלה עד שיהו שם אנשים ונשים, והטעם מפני שהיא אשתו והיא כלה והיצר מקטרג עליה.

יט. פרקי דרבי אליעזר פרק יז

רָאָה שְׁלֵמָה שְׂמַדַּת גְּמִילוֹת חֲסָדִים גְּדוּלָּה לְפָנֵי הַמָּקוֹם, וְכִשְׁבָּנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּנֵה שְׁנֵי שְׁעָרִים, אֶחָד לְחֲתָנִים וְאֶחָד לְאֲבָלִים לְמַגְדִּים. וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל הוֹלְכִין בְּשַׁבְּתוֹת וְיוֹשְׁבֵין בֵּין שְׁנֵי שְׁעָרִים הָלְלוּ... וְהִנְכַּנְס בְּשַׁעַר אֲבָלִים וְהָיָה שְׁפָמוֹ מִכֶּסֶה אִז הָיוּ יוֹדְעִין שֶׁהוּא אָבֵל, וְהָיוּ אוֹמְרִים לוֹ, הַשׁוֹכֵן בְּבֵית הַזֶּה יִנְחָמְךָ. וְהִנְכַּנְס בְּשַׁעַר הָאֲבָלִים וְלֹא הָיָה שְׁפָמוֹ מִכֶּסֶה, אִז הָיוּ יוֹדְעִין שֶׁהוּא מְגֵדָה... מִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִתְקִינוּ שִׁיְהִיו חֲתָנִים וְאֲבָלִים הוֹלְכִין לְבֵתִי כְּנִסְיוֹת וּלְבֵתִי מְדַרְשׁוֹת, וְאֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם רוֹאִין אֶת הַחֲתָן וְשִׂמְחִים עִמּוֹ, וְרוֹאִין אֶת הָאָבֵל וְיוֹשְׁבִים עִמּוֹ עַל הָאֶרֶץ, כְּדִי שִׁיִּשְׁבּוּ וְיִצְאוּ יִשְׂרָאֵל דִּי חוֹבְתָן בְּגְמִילוֹת חֲסָדִים.

כ. רש"י מסכת שבת דף יב עמוד א

ואין מנחמין - משום דמצטער עם המצטערין.

כא. רמב"ם הלכות שבת פרק כד:ד-ה

ד: מותר לאדם לומר לפועל הנראה שתעמוד עמי לערב, אבל לא יאמר לו היה נכון לי לערב... ואסור להרבות בשיחה בטלה בשבת שנאמר ודבר דבר שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול.

ה: ופוסקין צדקה לעניים, והולכין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ואפילו לטרטיאות וטרקלין של גוים לפקח על עסקי רבים בשבת, ומשדכין על התינוקות ליארס ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות, ומבקרין חולין ומנחמים אבלים... שכל אלו וכיוצא בהן מצווה הן ונאמר עשות חפצך וכו' חפצך אסורין חפצי שמים מותרין.

סברא להרחיב התקנה של שינה בין האנשים-נשים

כב. כתובות ד ע"ב

למימרא דאבילות קילא ליה מנדה? והאמר רבי יצחק בר חנינא אמר רב הונא כל מלאכות שאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו, ואילו גבי אבילות תניא אף על פי שאמרו אין אדם רשאי לכופף את אשתו להיות כוחלת ולהיות פוקסת באמת

אמרו מוזגת לו הכוס ומצעת לו המטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו!... רב אשי אמר מי קמדת אבילותא דהכא לאבילותא דעלמא? אבילותא דעלמא חמיר ולא אתי לזלזולי ביה, אבילות דהכא כיון דאקילו רבנן אתי לזלזולי ביה.
מאי קולא? אילימא דקתני "בועל בעילת מצוה ופורש", התם משום דלא חל עליו אבילותא... אלא דקתני "נוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהג שבעת ימי אבילות."

כג. רבינו יהונתן מלוניל על הרי"ף מסכת מועד קטן (לפי דפי הרי"ף) גמרא דף יג עמוד א
וכל אותן ימי המשתה הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים, משום שיצרו תקפו. אף על פי שבשאר אבלות אין אנו מצריכין אותן לשמירה זו, הכא שאני שהם ימי שמחתו, ועוד שלא בעל ושנה ותקיף יצרו.

כד. שלטי הגבורים מסכת מועד קטן דף יג עמוד א ד"ה ג וכתב
וכתב הראב"ד... ואינו אסור אלא בתשמיש המטה אבל במיני פרישות כמזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו מותר, ולא עוד אלא אפי' בחבוק ונשוק וכיוצא בו מותר.
והרא"ש כתב הרבה הפליג החכם להחמיר בלילה להצריך שתי משמרות והפליג להקל ביום להתיר יחוד חבוק ונשוק ואיפכא מסתברא כי למראית העין היצר מתגבר הלכך יחוד אסור ביום כמו בלילה אבל במיני פרישות א"צ להרחיק וא"צ שתי משמרות אלא או הוא בין אנשים או היא בין נשים:

כה. רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק כב הלכה א
אסור להתייחד עם ערוה מן העריות בין זקנה בין ילדה שדבר זה גורם לגלות ערוה, חוץ מהאם עם בנה והאב עם בתו והבעל עם אשתו נדה. וחתן שפירסה אשתו נדה קודם שיבעול אסור להתייחד עמה אלא היא ישנה בין הנשים והוא ישן בין האנשים. ואם בא עליה ביאה ראשונה ואח"כ נטמאת מותר להתייחד עמה.

כו. שעורי ר' דוד כתובות ד ע"א סעי' שי-שיב
ונראה דהרמב"ם בא לומר דאיסור יחוד לא הוי זה דין איסור של עריות, אלא רק דין הרחקה בעלמא. דהיה מקום לומר דיחוד עם ערוה הוי קירוב לעריות, והוי בכלל הלאו ד"לא תקרבו לגלות ערוה" [דהביא שם הרמב"ם (פכ"א ה"א) כמה אופנים דהוי קירוב לעריות] והוי זה דין של איסור ערוה. ולזה כתב הרמב"ם דאיסור יחוד לא הוי מדין קירוב לעריות דהוי איסור ערוה, אלא הוי רק איסור הרחקה, דהתורה אסרה משום דמביא לידי עריות. ונפ"מ לענין דין יהרג ואל יעבור דאי הוי דין עריות, הא בעריות הוי דין יהרג וא"י, וע"ז קמ"ל הרמב"ם שאינו דין עריות רק הרחקה ולא הוי דין יהרג וא"י ע"ז.

כז. רמב"ם הלכות אבל פרק יא הלכה ח
הכין כל צרכי הסעודה ואפה פתו וטבח טבחו כדי שיכנסו לשמחה ומת לו מת קודם שיכנסו לשמחה... הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים כדי שלא ישמש מטתו...

כח. בעלי הנפש שער הפרישה סימן ב
ואיכא מאן דאמר דאי מתרמי ליה לאינש אבילות ברגל שצריך כמו כן שישן הוא בין האנשים ואשתו בין הנשים משום דדמי האי אבילות לאבילות דחתן דמזלזלין ביה דלא נהיג אבלות ברגל, וקי"ל דאסור בתשמיש המטה דאמרינן (שם) דברים שבצנעה נוהג, הלכך בעי הרחקה יתירה כי הכא. ולי נראה דשאני רגל משבעת ימי המשתה, משום דשבעת ימי המשתה אית בהו אפוששי שמחה לשושבינין ולכל בני חופה, אבל שמחת הרגל לית ביה כי האי גונא, דאי לא תימא הכי שבת נמי הא לא נהיגי ביה אבלות אלא דברים שבצנעה, וגבי שבת לא אשכחן מאן דאמר שיהא הוא ישן בין האנשים ואשתו בין הנשים. אלמא טעמא דשבעת ימי המשתה משום אפוששי שמחה הוא דקא מפשי בהו, ומשום הכי אתי לזלזולי באבלות דידיה. וכן הלכתא.

כט. רא"ש מסכת כתובות פרק א סימן ט
יש שרוצים ללמוד מכאן דמי שמת לו מת ברגל כיון שנוהג ימי הרגל תחילה דמיא להכא וקילא ליה הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. ולא נהירא לי דלא דמי לקילותא דהכא דאקילו ביה טפי שהרי מת לו מת קודם שחלו שבעת ימי המשתה והתירו לו חכמים להכניס את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה כדי לדחות אבילות מעליו אבל מת לו מת ברגל שכבר חלה עליו הרגל ישנה עמו בבית.

ל. רמ"א יורה דעה קצב:ד
יש אומרים אם היתה טהורה כשנשאת ולא בא עליה, ופירסה נדה אחר כך, א"צ שימור עוד, (ת"ה סימן רנ"ג והגהות אלפסי), והמחמיר תע"ב (ת"ה שם). ואין לחלק בזה בין בחור לאלמן או בתולה לאלמנה, (רבינו ירוחם נתיב כ"ו). י"א שאסורה ליחד עמו ביום, כמו בלילה, וא"צ להיות שתי שמירות, רק הוא בין האנשים או היא בין הנשים (טור בשם הרא"ש). ואם אינם ישנים בחדר א' אינן צריכים שימור כלל, (ב"י בשם הרשב"א). וי"א דבלילה צריך שתי שמירות, וביום מותר להתייחד, (הראב"ד). והמנהג ליקח קטן אצל החתן וקטנה אצל הכלה, ואין מתיחדין ביום בלא קטן או קטנה.

לא. ים של שלמה מסכת כתובות פרק א סימן ו
ולא נהירא לי כלל, דאינו דומה אדם לבהמה, דגבי אדם אמרינן, אינו דומה למי שיש לו פת בסלו, ומשום הכי, בתחילה היו פת בסלו, ונח יצריה, אבל השתא דקמה עליו באיסורא, ליכא פת בסלו, וחיישינן דלמא תקיף יצריה...
היכא דלא בעיל, אלא ישן בקירוב בשר, או אפילו שימש דרך איברים עד שהוציא זרע, ונתקרר בה, לא, דאמרינן "לא שנו אלא שלא בעל בעילת מצוה כו", ולא אמר סתמא "לא שנו אלא שלא בעל"...

לב. שו"ת משנה הלכות חלק ט סימן קפב

עכ"פ מאחר שבררנו בעזה"י שאין מדברי היש"ש סתירה לדברינו אדרבה יש להביא ראי' שוב הדרינן לדידן דכיון שהערה בה נח יצרו וכה"ג מודים רבנן המחמירין שמותר לדור בלי שמירה, ומעשים בכל יום בכמה חתנים שאינם יכולים לבעול עד חצי שנה ולפעמים צריכים לפתוח הבתולים ע"י רופא וכיוצא בו והדבר שכיח ומצוי כפי השאלות שבאים לפנינו מידי יום ביומו ולא שמענו ולא ראינו פוצה פה ומצפצף שאנשים כאלו יצטרכו לדור זה בין אנשים וזו בין הנשים וא"כ גם ביום אסורים לדור יחד ודרכיה דרכי נועם אלא כל שעשה פעולה לבעול והערה בה שוב אין צריכין שמירה כנלפענ"ד להלכה ולמעשה ומיהו מי שרוצה להחמיר על עצמו תע"ב אמנם יראה שלא תהא חומרא דאתי לידי קלקולא שע"ז יתקלקל השלום בית ויבא ח"ו לידי פירוד.

לג. תוספות יומא יח ע"ב

יחודי בעלמא הוה מייחדי להו - פרש"י לא היו באין עליהן אלא מתיחדים עמהן ותו לא. והקשה ר"י... ועוד הקשו היכי שרו ליחודי בהדיהו והאמר בפרק קמא דכתובות (דף ד.) מי שפירסה אשתו נדה ולא בעל הוא ישן בין האנשים ואשתו ישינה בין הנשים! להכי פר"י דכי אמרי מאן הויא ליומא לא אמרי מאן הויא ליומא ליבעל אלא ליחודי בהדה בעלמא וכיון שהיו אומרים להם כך רק לייחד עמהם לא היו רואות דם מחמת חימוד. ונראה לי כי מה שהקשה מכתובות דלא קשה, דהא דאמר התם היינו דוקא לבחור דלא נשא מעולם דיצרו תוקפו טפי כדמשמע בפ' כל היד (נדה דף יג.)... וע"כ הויא דכתובות איירי בבחור מדקתני מי שהיה טבחו ומת אביו של חתן או אמה של כלה וכו' עד ודוקא אביו של חתן או אמה של כלה דליכא איניש דטרחי, ומזה מוכיח ר"י התם דאיירי במי שאין לו בנים ולא נשא מעולם שהוא בוש לטרוח בעצמו צורכי חופתו, אבל אלמן איהו גופיה מצי טרח... ויכולני לפרש "ולא בעל" דקאמר היינו לא בעל מעולם, אבל אלמן אף על פי שעכשיו אין לו אשה, כיון דכבר היה לו אשה, אשתו ישינה עמו בחדר. וכל שכן רבנן דהכא שאפילו עכשיו היה להם נשים אלא שלא היו בכאן בעיר, ואפילו אם תמצא לומר דאלמן כמו כן אסור מכל מקום הכא שרי כיון שהיה להם נשים בביתם ולא תקיף יצריהו כולי האי...

לד. תוספות יבמות לז ע"ב

יחודי בעלמא הוה מייחדי - ויש כאן פת בסלו כיון שאם היה רוצה היה בא עליה וכיון שפעמים לא היה בא עליה לא מיחמדה ולא חזיא דאי לא תימא הכי גם להתיחד הוה אסור כדאמר בפ"ק דכתובות (דף ד.) ושם) גבי חתן אם פרסה אשתו נדה הוא ישן בין האנשים ואשתו ישינה בין הנשים...

לה. כיצד ייחדו ב"מאן הוה ליומא" ביבמות לז:?

תוס' יבמות לז: החשש לדם חימוד הוי חשש רחוק, דהא יודעים דהוא לא יהיה עמה
רשב"א תלמידי חכמים זהירי
רשב"א, מאירי "יהודי" = "ייחוד"

להתאבל באבילות קרובו

לו. כתובות ד ע"ב

וכדאמר ליה רב לחייא בריה באפה נהוג אבילותא דלא באפה לא תנהוג אבילותא

לז. מועד קטן כ ע"ב

תנו רבנן: "כל האמור בפרשת כהנים שכהן מיטמא להן אבל מתאבל עליהן... וכשם שמתאבל עליהם כך מתאבל על שניים שלהם דברי רבי עקיבא. רבי שמעון בן אלעזר אומר אינו מתאבל אלא על בן בנו ועל אבי אביו. וחכמים אומרים כל שמתאבל עליו מתאבל עמו." חכמים היינו תנא קמא [רבי עקיבא]! איכא בינייהו עמו בבית, כי הא דאמר ליה רב לחייא בריה וכן אמר ליה רב הונא לרבה בריה באפה נהוג אבילותא בלא אפה לא תינהוג אבילותא.

לח. שו"ע יורה דעה שעד:ו

כל מי שמתאבל עליו, מתאבל עמו אם מת לו מת. ודוקא בעודו בפניו, אבל שלא בפניו אין צריך לנהוג אבילות; חוץ מאשתו, שאע"פ שמתאבל עליה אינו מתאבל עמה אלא על אביה או על אמה משום כבוד חמיו וחמותו, אבל על אחיה ואחותה או בנה ובתה מאיש אחר, אינו מתאבל עמה... וכן היא אינה מתאבלת עמו, אלא כשמתו חמיה או חמותה, אבל שאר קרוביו שמתו, אינה מתאבלת עמו. הגה: וי"א דהאידינא נוהגין להקל באבילות זה של המתאבלים עמו, דאין זה אלא משום כבוד המתאבלים, ועכשיו נהגו כולם למחול. וכן נוהגין האידינא שלא להתאבל כלל עם המתאבלים (טור בשם הרא"ש והוא בפ' א"מ ורמב"ן בת"ה והגמ"י פ"א), וכל המחמיר בזה אינו אלא מן המתמיהים (הגהות מיימוני פ"ב)...

לט. ערוך השולחן יורה דעה סימן שעד סעיף טו

ואינו כמכבד אבלים אלא כלועג להם [ש"ך סק"ה] ואף על גב דמי שרוצה להחמיר ולהתאבל על מי שאינו צריך הרשות בידו כמ"ש רבינו הרמ"א ויתבאר לקמן זהו כשרוצה לנהוג באבילות גמורה אבל בזה שיתאבל רק לפניו הוי כלועג לאבל [שם] ועוד יש לחלק בין כשעושה הדבר מצד רצון בעלמא דבזה הרשות בידו ובין שעושה מצד הדין וכיון שכבר נתבטל זה הוי כלועג בעלמא [ע"י באה"ט סק"ד] והנהוג האבילות ינהוג רק לחומרא ולא לקולא כמו שלא לעסוק בתורה וכיוצא בזה: